

Studenten: vita mössor, flak och en sång från 1852

Berättelse

En stad full av vita mössor

Om du befinner dig i en svensk stad i juni är det svårt att missa firandet. Överallt syns unga människor med vita mössor på huvudet, blommor runt halsen och glada familjer omkring sig. Det är studenten som firas. Att "ta studenten" betyder att man går ut sista året på gymnasiet, alltså den skola man i Sverige oftast går i mellan ungefär 16 och 19 års ålder. Firandet sker vanligtvis i juni, oftast i början eller mitten av månaden, när skolåret tar slut. Exakt datum bestäms av varje skola, så det finns inget gemensamt datum för hela Sverige. För många unga svenskar är detta en av de största och mest efterlängtade dagarna i livet.

Den vita mössan

Den vita studentmössan är dagens viktigaste symbol. Enligt Institutet för språk och folkminnen (Isof) blev mössan ett officiellt tecken på avlagd examen redan 1862. Innan dess bar eleverna en annan sorts mössa, en så kallad abiturientmössa. Studentmössan bärs i hela Norden, men den ser olika ut på olika platser. I Sverige finns till exempel en särskild Lundamodell, som hör samman med staden Lund. Det sägs ibland att den vita mössan först bars av studenter i Uppsala 1842. Det årtalet återkommer i flera populärkällor, men det är inte säkert belagt, och därför bör man vara försiktig med att ange det som ett säkert faktum.

Utspring, blommor och presenter

En av de mest rörande traditionerna är utspringet. Då springer eleverna ut från skolan, och utanför står familj och vänner och väntar. De har ofta med sig blommor och plakat med en bild på eleven som barn. Det är vanligt att bära studentmössan tillsammans med blomsterkransar eller blommor runt halsen, och att få presenter av släkt och vänner. Det sägs också att man ska kasta mössan högt upp i luften, och att ju högre den flyger, desto bättre ska det gå i framtiden. Detta är dock en folklig sed snarare än en säker regel, så man bör se det som något man tror på på skämt, inte som ett bevisat samband.

Studentflak och sång

Efter utspringet åker många elever vidare på studentflak. Det är pyntade lastbilsläp som långsamt kör genom staden med hög musik och sång. Hur flaken ser ut, och vilka regler som gäller för till exempel säkerhet och datum, skiljer sig dock mellan olika kommuner och olika år, så det går inte att säga att det fungerar likadant överallt. En sak hör nästan alltid till firandet: Studentsången. Den börjar med de kända orden "Sjungom studentens lyckliga dag". Texten skrevs av Herman Säterberg och musiken av Prins Gustaf, och sången framfördes första gången 1852 i Uppsala. Att en sång från 1800-talet fortfarande sjungs visar hur gammal traditionen är.

En lång historia bakom festen

Studentexamen har funnits länge och har förändrats med tiden. År 1864 flyttades examen från universiteten till läroverken, alltså till gymnasieskolorna. Senare, 1964, beslutade riksdagen att avskaffa den formella studentexamen. De sista eleverna tog studenten enligt det gamla systemet i slutet av 1960-talet. Exakt vilket år den helt upphörde varierar lite mellan källor, men Isof anger att de sista eleverna tog examen 1968. Även om själva examensformen försvann, lever festen och glädjen kvar. Idag handlar studenten mindre om ett strängt prov och mer om att fira att man har klarat gymnasiet och tar ett stort steg mot vuxenlivet.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
efterlängtd	något man har sett fram emot länge
symbol	ett tecken som står för något viktigt
officiell	bestämd och erkänd av myndigheter eller regler
avlagd examen	ett prov eller en utbildning som man har klarat
abiturientmössa	en äldre sorts mössa som elever bar före studentmössan
belagt	känt och bevisat; man vet säkert att det stämmer
rörande	något som ger starka, varma känslor
plakat	en stor skylt som man håller upp
blomsterkrans	blommor som är bundna till en ring att bära
sed	en vana eller ett bruk som många gör
läroverk	en äldre benämning på gymnasieskola
avskaffa	ta bort något, så att det inte längre finns
övergång	när man går från ett skede i livet till ett annat

Läsförståelsefrågor

---

1. Vad betyder uttrycket att “ta studenten”?
  1. Att börja sitt första år i grundskolan.
  2. Att gå ut sista året på gymnasiet.
  3. Att börja arbeta som lärare.
2. Vad säger texten om studentmössan i Norden?
  1. Den ser exakt likadan ut i hela Norden.
  2. Den bärs i hela Norden men ser olika ut på olika platser.
  3. Den bärs bara i Sverige.
3. Hur beskriver texten årtalet 1842 och Uppsala?
  1. Som ett säkert faktum som alla källor bekräftar.
  2. Som en uppgift som inte är säkert belagd och som man bör vara försiktig med.
  3. Som året då studentmössan togs bort.
4. Vad betyder ordet “avskaffa” i texten om studentexamen?
  1. Att starta något nytt.
  2. Att ta bort något så att det inte längre finns.
  3. Att flytta något till en annan stad.
5. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
  1. Studentmössan blev enligt Isos ett officiellt tecken på avlagd examen 1862.
  2. Alla studentflak ser likadana ut och följer samma regler i hela Sverige.
  3. Studenten firas oftast i juni.
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
  1. Studentsången framfördes första gången 1852 i Uppsala.
  2. Studentexamen flyttades från universiteten till läroverken 1864.
  3. Studentsången är den mest sjungna sången i hela Sverige.
7. Förklara med egna ord vad som händer vid ett utspring.
8. Texten använder uttryck som “det sägs” och “inte säkert belagt”. Vad vill texten visa med sådana ord, och varför är det klokt att skriva så?
9. Varför beskriver texten seden att kasta mössan högt i luften som något “man tror på på skämt”? Svara med stöd i texten.
10. Texten säger att studenten idag “handlar mindre om ett strängt prov och mer om att fira”. Vad tror du att texten menar med det?
11. Varför kan det vara viktigt för familjen att vara med just vid utspringet, tror du?

12. Förklara skillnaden mellan hur studentexamen såg ut förr och hur firandet ser ut idag, så som texten beskriver det.

Facit

1. Att gå ut sista året på gymnasiet.
1. Den bärs i hela Norden men ser olika ut på olika platser.
1. Som en uppgift som inte är säkert belagd och som man bör vara försiktig med.
1. Att ta bort något så att det inte längre finns.
1. ja b) det står inte i texten (texten säger att det skiljer sig mellan kommuner och år, inte att allt är likadant) c) ja
1. ja b) ja c) det står inte i texten (texten säger inget om vilken sång som sjungs mest i hela Sverige)
- Exempel på svar: Eleverna springer ut från skolan, och utanför väntar familj och vänner med blommor och plakat med en barnbild på eleven. Man möts med glädje och firar tillsammans.
- Exempel på svar: Texten vill visa att vissa uppgifter, som årtalet 1842, inte är säkert bevisade. Det är klokt att skriva så för att vara ärlig och källkritisk och inte sprida osäkra uppgifter som om de vore säkra fakta.
- Exempel på svar: Texten säger att tron att mössan ska flyga högt för tur är en folklig sed och inte en säker regel. Därför är det något man gör för skojs skull, inte för att det finns ett bevisat samband.
- Exempel på svar: Förr var studentexamen ett strängt prov man måste klara. Idag är den formella examen borttagen, och dagen handlar mer om att fira att man har gått ut gymnasiet och tar ett steg mot vuxenlivet.
- Exempel på svar: Det är en stor och viktig dag i den unges liv, och familjen vill dela glädjen, visa stöd och fira att eleven har klarat skolan tillsammans.
- Exempel på svar: Förr var studenten en formell examen, ett prov som flyttades från universiteten till läroverken och som riksdagen sedan avskaffade. Idag finns inte den formella examen kvar, men festen lever vidare och firar att man har klarat gymnasiet.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten lämpar sig för arbete med högtider och traditioner, historia och enkel källkritik. Tema: hur en högtid kan ha en lång historia och förändras med tiden, och hur man markerar osäkerhet i språket. Flera frågor (8, 9, 10, 11, 12) kräver inferens och att eleven väger samman olika delar av texten. Lyft gärna hur texten skiljer på säkra fakta (mössan officiell 1862, Studentsången 1852, examen flyttad 1864) och osäkra uppgifter (årtalet 1842, seden att kasta mössan). Bra utgångspunkt för att jämföra med hur man firar slutet på skolan, en examen eller en övergång till vuxenlivet i elevernas egna länder.

Diskussionsfrågor

- Finns det en högtid eller fest där man firar slutet på skolan eller en examen där du kommer ifrån? Vad heter den och hur går den till?
- Texten säger att studenten är en stor övergång mot vuxenlivet. Vilka andra dagar eller händelser markerar en sådan övergång i olika kulturer?
- Årtalet 1842 sprids i många källor, fast det är osäkert. Varför tror du att osäkra historier och årtal ändå sprids, och hur kan man tänka källkritiskt kring dem?
- Studentflak med hög musik genom staden är populärt, men reglerna skiljer sig mellan kommuner. Vad tycker du är viktigt att tänka på vid ett sådant firande, till exempel när det gäller säkerhet?
- **Skriv (6–8 meningar):** Skriv en kort text om en högtid eller en viktig övergång från ditt eget liv eller ditt hemland. Förklara vad man gör, vilka som brukar vara med och varför dagen känns viktig.

Källor och faktagranskning

- Institutet för språk och folkminnen (Isof) – Studentfirande: <https://www.isof.se/utforska/kunskapsbanker/lar-dig-mer-om-arets-namn-och-handelser/handelser/studentfirande>
- Wikipedia – Studentexamen: <https://sv.wikipedia.org/wiki/Studentexamen>
- Wikipedia – Studentsången: <https://sv.wikipedia.org/wiki/Students%C3%A5ngen>
- Levande muskarv – Prins Gustaf, Studentsången: https://levandemusikarv.se/composers/gustaf-prins/SMH-W5345-Studentsang_Studentsangen_Sjung_om_studentens_lyckliga_dag

Faktagranskad mot ovanstående källor i juni 2026. Nyckelfakta: I Sverige firas studenten i juni, oftast i början eller mitten av månaden, när eleverna går ut sista året på gymnasiet; exakt datum bestäms av varje skola, så det finns inget gemensamt datum för hela landet. Den vita studentmössan blev enligt Isof ett officiellt tecken på avlagd examen 1862; tidigare användes en så kallad abiturientmössa. Studentmössan bärs i hela Norden men ser olika ut på olika platser – i Sverige finns till exempel en särskild Lundamodell. Studentexamen flyttades från universiteten till läroverken/gymnasierna 1864. Riksdagen beslutade 1964 att avskaffa den formella studentexamen, och de sista eleverna tog studenten enligt det gamla systemet i slutet av 1960-talet (Isof anger 1968). Det är vanligt att fira med "utspring", då eleverna springer ut från skolan och möts av familj och vänner med blommor och ofta plakat med barnbilder. Många åker sedan på "studentflak" – pyntade lastbilsläp – genom staden med hög musik och sång. En vanlig sång är "Studentsången" ("Sjungom studentens lyckliga dag"), med text av Herman Säterberg och musik av Prins Gustaf; den framfördes första gången 1852 i Uppsala. Det är vanligt att bära mössan tillsammans med blomsterkransar eller blommor runt halsen och att få presenter av släkt och vänner. OSÄKERHETER OCH MYTER: Det sägs ofta att studentmössan först bars av Uppsalastudenter 1842, men årtalet förekommer mest i populärkällor och bör anges försiktigt. Exakt när den formella studentexamen helt upphörde varierar mellan källor (Isof anger sista eleverna 1968, vissa uppgifter nämner enstaka examina 1969), därför skrivs "slutet av 1960-talet". Seden att kasta mössan i luften och tron att "ju högre den flyger desto bättre går det" är en folklig sed snarare än en verifierad regel och beskrivs som något "det sägs". Studentflakens utformning och regler (säkerhet, datum) skiljer sig mellan kommuner och år, så texterna undviker exakta påståenden om hur det går till överallt.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-25.